

Vztah a pocit hrdosti na příslušnost k ČR

Technické parametry

Výzkum:	Naše společnost 2007, v07-10
Realizátor:	CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.
Termín terénního šetření:	1. – 8. 10. 2007
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Zdroj dat pro kvótní výběr:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1038
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	OV.132, OV.133, OV.134, OV.135, OV.136, OV.137, OV.142, OV.143, OR.125
Zveřejněno dne:	17. prosince 2007
Zpracoval:	Jan Červenka

Do říjnového šetření CVVM zařadilo několik otázek, které se zabývají vztahem občanů k České republice a pocitem hrdosti na příslušnost k ní.

První otázka zjišťovala, zda lidé jsou hrdí či se naopak stydí za to, že jsou občany České republiky.¹

Tabulka 1: Pocit hrdosti/studu respondenta v souvislosti s občanstvím ČR (%)

	XII/2001	XII/2005	X/2007
velmi hrdý	18	16	15
spíše hrdý	36	41	34
není ani hrdý, ani se nestydí	37	35	41
spíše se stydí	4	5	5
rozhodně se stydí	0	0	1
NEVÍ	5	3	4

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Jak ukazují výsledky v tabulce 1, přibližně polovina (49 %) občanů pociťuje hrdost nad tím, že přísluší k České republice, dvě pětiny (41 %) ke svému

¹ Otázka: „Nyní se prosím zamyslete nad Vaším vztahem k České republice. Do jaké míry jste nebo nejste hrdý na to, že jste občanem České republiky? Velmi hrdý, spíše hrdý, nejste ani hrdý, ani se nestydíte, spíše se stydíte, rozhodně se stydíte.“

občanství mají indiferentní vztah a 6 % s ním naopak spojuje pocit studu. V porovnání s předchozími šetřeními z let 2001 a 2005 se podíl těch, kdo vyjadřovali pocit hrdosti nad tím, že jsou občany ČR, mírně snížil.

Analýza na základě sociodemografických charakteristik ukázala, že poněkud častěji pocit hrdosti vyjadřují lidé s vysokoškolským vzděláním, dotázaní, kteří hodnotí životní úroveň svojí domácnosti jako dobrou, ti, kdo se na pravolevé politické škále sami zařazují napravo od středu, a příznivci ODS nebo KDU-ČSL. Naopak pocit studu byl registrován ve zvýšené míře u lidí starších 60 let, důchodců a dotázaných, kteří životní úroveň svojí domácnosti vnímají jako špatnou.

Formou otevřené otázky, na kterou odpovídali všichni dotázaní bez ohledu na to, jak odpověděli v předchozím dotazu, šetření zjišťovalo konkrétní důvody, z jakých respondenti pociťují hrdost na to, že jsou občany ČR,² a z jakých důvodů ji naopak nepociťují,³ přičemž v obou případech respondenti mohli uvádět až tři různé možnosti.

Jako důvod, proč hrdost pociťují, respondenti nejčastěji uváděli sportovní úspěchy (mezi třemi možnostmi je zmínilo 30 % dotázaných), historii (22 %), bohatou kulturu (21 %), pocity vlastenectví a sounáležitosti se zemí, kde se narodili a žijí (20 %), přírodní krásy (14 %), úspěchy ve vědě a výzkumu (9 %), zručnost a pracovitost lidí (8 %), světoznámé osobnosti (7 %), ekonomickou vyspělost (7 %) a demokratický politický systém (5 %). Naopak mezi důvody, proč hrdost nepociťují, respondenti nejčastěji uváděli kriminalitu (19 %), korupci (18 %), chování politiků (17 %), českou mentalitu nebo různé špatné vlastnosti (16 %), vnitropolitickou situaci (8 %), chování Čechů v zahraničí (6 %) a podlézání mocnějším státům (5 %).

Také další otázka se zabývala pocitem hrdosti či studu, tentokrát v souvislosti s některými konkrétními aspekty či oblastmi politického a kulturního života české společnosti a její historie.⁴

Tabulka 2: Pocit hrdosti/studu za Čechy v různých oblastech (v %)

	velmi hrdý	docela hrdý	ani tak, ani tak	docela se stydí	velmi se stydí
Dodržování zákonů	0	6	37	38	14
Působení armády v cizině	17	36	29	5	3
České dějiny	39	41	16	1	0
Politika po roce 1989	3	21	39	22	9
Výtvarné umění	23	38	20	1	0
Lidská práva	6	23	45	13	3
Literatura	27	42	19	1	0
Sport	49	37	10	0	0
Transformace po roce 1989	5	21	36	16	7
Věda	32	40	14	1	0
Demokratické zřízení	7	27	41	12	4
Hudba	33	39	17	1	0

Pozn.: Dopočet do 100 % v řádcích tvoří odpovědi „neví“.

² Otázka: „Z jakých důvodů jste hrdý na to, že jste občanem České republiky?“

³ Otázka: „Z jakých důvodů nejste hrdý na to, že jste občanem České republiky?“

⁴ Znění otázky: „Jak jste hrdý nebo se stydíte za Čechy v následujících oblastech? a) Dodržování zákonů, b) působení českých speciálních vojenských jednotek v zahraničí, c) české dějiny, d) politika po roce 1989, e) výtvarné umění, f) lidská práva, g) literatura, h) sport, i) transformace společnosti po roce 1989, j) věda, k) demokratické zřízení, l) hudba.“ Možnosti odpovědí: velmi hrdý; docela hrdý; ani tak, ani tak; docela se stydí; velmi se stydí; neví.

Tabulka 3: Pocit hrdosti/studu za Čechy v různých oblastech v letech 2001-2007

	XII/2001	XII/2005	X/2007
Dodržování zákonů	6/51	5/57	6/52
Působení armády v cizině	61/3	59/6	53/8
České dějiny	78/2	81/2	80/1
Politika po roce 1989	23/30	27/26	24/31
Výtvarné umění	69/1	66/1	61/1
Lidská práva	28/17	21/20	29/16
Literatura	76/1	72/1	69/1
Sport	90/0	89/1	86/0
Transformace po roce 1989	20/32	26/24	26/23
Věda	70/2	70/2	72/1
Demokratické zřízení	34/16	31/17	34/16
Hudba	78/1	75/1	72/1

Pozn.: Údaje představují podíly odpovědí velmi + docela hrdý a velmi + docela se stydí.

Z šetření vyplynulo, lidé jsou nejčastěji hrdí na sport, jednoznačnou převahu pocitu hrdosti prakticky při absenci pocitu studu výzkum zaznamenal i u českých dějin, vědy, hudby, literatury a výtvarného umění. Pocit hrdosti poměrně výrazně převažoval i v případě působení speciálních jednotek české armády v zahraničních misích a spíše s hrdostí než s pocitem studu je vnímáno demokratické zřízení a stav z hlediska lidských práv. Poměrně rozporně je vnímána transformace po roce 1989, u níž pocity hrdosti a studu byly vyrovnané. Mírná převaha studu se objevuje u politiky po roce 1989, výrazná pak v případě dodržování zákonů. V porovnání s minulými výzkumy z let 2001 a 2005 změny vykazuje působení českých speciálních jednotek v zahraničí (mírně nepříznivější oproti oběma předchozím šetřením), politika po roce 1989 (v roce 2005 byla vnímána o trochu lépe), lidská práva (nyní jsou hodnocena příznivěji než před dvěma lety), transformace po roce 1989 (v roce 2001 byla vnímána poněkud kritičtěji než v letech 2005 a 2007) a všechny položky reprezentující kulturu (literatura, výtvarné umění, hudba) společně se sportem, u kterých došlo zejména v porovnání s rokem 2001 k mírnému poklesu podílů těch, kdo ve vztahu k nim pociťují podle svého vyjádření hrdost.

Následně, pokud jde o pocity hrdosti a studu v souvislosti s příslušností k ČR, se výzkum ještě dotazoval respondentů na to, při jaké příležitosti naposledy pociťovali hrdost či stud kvůli tomu, že jsou občany ČR. V případě pocitu hrdosti⁵ se zdaleka nejčastěji objevovaly sportovní úspěchy českých reprezentantů (41 % odpovědí), méně často pak různé historické a politické události (7 %), úspěchy či výkony v oblasti kultury nebo vědy (5 %), vojenské mise či humanitární pomoc při katastrofách v zahraničí (2 %), vlastní cesty do ciziny (2 %), mezinárodní soutěže krásy (1 %), oslavy státních svátků (1 %), kandidatura Prahy na uspořádání LOH (1 %) a jiné příležitosti vesměs nedosahující úrovně 1 %. 4 % respondentů uvedla, že hrdost při žádné příležitosti necítila, a 28 % odpovědělo, že neví, kdy naposledy pociťovali hrdost na to, že jsou občany ČR. Stud⁶ podle svého vyjádření lidé pociťovali zejména v souvislosti s politikou domácí či zahraniční, chováním politiků a politickými skandály (29 %), a dále v souvislosti s případy privatizačních afér, hospodářské kriminality či korupce (4 %), s pouliční kriminalitou a okrádáním či šizením cizinců v ČR (5 %), s kriminalitou a špatným chováním Čechů v zahraničí (6 %), s nepořádkem, odpadky a špínou na veřejných místech či v přírodě (2 %), při pobytu v zahraničí (2 %), kvůli žebrákům, bezdomovcům či narkomanům na ulicích (1 %), kvůli chování Romů

⁵ Otázka: „Při jaké příležitosti jste naposledy cítil hrdost na to, že jste občanem České republiky?“

⁶ Otázka: „Při jaké příležitosti jste se naposledy styděl za příslušnost k České republice?“

(1 %), kvůli rasistům a rasově motivovaným útokům v ČR (1 %), kvůli prohraným soudním sporům a arbitrážím ČR (1 %) aj. 8 % dotázaných uvedlo, že stud při žádné příležitosti necítilo, 33 % odpovědělo, že neví.

Nakonec se respondenti, pokud jde o pocit hrdosti, ještě vyjadřovali k otázce, zda ji pociťují ostatní lidé v ČR.⁷

Tabulka 4: Pociťují jiní lidé hrdost na to, že jsou občany ČR? (%)

	XII/2001	XII/2005	X/2007
rozhodně ano	2	4	4
spíše ano	43	45	42
spíše ne	25	24	25
rozhodně ne	1	2	1
neví	29	25	28

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Jak ukazují výsledky v tabulce 4, mezi respondenty spíše převládá mínění, že i jiní lidé pociťují hrdost na příslušnost k ČR, což vyjádřila necelá polovina z nich (46 %), zatímco opačný názor vyslovila asi čtvrtina (26 %) oslovených. Více než čtvrtina (28 %) respondentů se k uvedené otázce ovšem konkrétně nevyjádřila. V porovnání s předchozími výzkumy z let 2001 a 2005 se aktuální výsledky statisticky významně neliší.

Podrobnější analýza ukázala, že odpovědi na tuto otázku velmi silně korespondovaly s tím, zda respondent sám pociťuje či nepociťuje hrdost na to, že je občanem ČR. Mezi dotázanými, kteří jsou „velmi hrdí“ na svoji příslušnost k ČR, 72 % uvedlo, že i ostatní hrdost pociťují, mezi těmi, kdo jsou „spíše hrdí“, to bylo 64 %. Naopak mezi respondenty, kteří sami hrdost nepociťují, byl souhlas v uvedené otázce zřetelně menšinový.

Dále se šetření zabývalo vztahem respondentů k místu, kde žijí, a to od úrovně obce či čtvrti přes region a zemi až po Evropu jako kontinent.⁸

Tabulka 5: Jak blízký vztah máte k ... (%)

	velmi blízký	blízký	ne moc blízký	vůbec ne blízký
Vaší čtvrti či vesnici	33	50	15	2
Vašemu městu	33	51	13	2
regionu, ve kterém žijete	26	55	16	2
České republice	27	59	11	1
Evropě	15	52	21	5

Poznámka: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“. Do analýzy nebyli zahrnuti respondenti, kteří uvedli, že se jich položená otázka, respektive příslušná položka v otázce netýká.

Tabulka 6: Blízký/nikoli blízký vztah k ... (%)

	XII/2001	XII/2005	X/2007
Vaší čtvrti či vesnici	83/15	85/13	83/17
Vašemu městu	83/15	88/12	84/15
regionu, ve kterém žijete	81/16	84/14	81/18
České republice	90/8	88/10	86/12
Evropě	71/22	72/22	67/26

Pozn.: Podíly „velmi blízký“ + „blízký“ a „ne moc blízký“ + „vůbec ne blízký“.

⁷ Otázka: „Zamyslete se nyní prosím nad ostatními lidmi žijícími v ČR. Myslíte si, že pociťují hrdost na to, že jsou občany České republiky?“

⁸ Otázka: „Jak blízký máte vztah k Vaší čtvrti či vesnici, Vašemu městu, regionu, ve kterém žijete (např. Haná, Šumava, Krušnohorský...), České republice, Evropě?“

Jak ukazují výsledky zachycené v tabulkách 5 a 6, více než 80 % dotázaných deklaruje blízký či dokonce velmi blízký vztah k místu, kde žije, od obce, čtvrti či města přes úroveň regionu až po Českou republiku jako celek. O něco slabší, i když s dvoutřetinovým podílem stále jasně převažující bylo i vyjadřování blízkého vztahu k Evropě. Jak ukazuje srovnání s předchozími výzkumy v tabulce 6, postoje českých občanů v tomto směru nedoznaly od roku 2001 výraznějších změn, pouze v případě ČR a Evropy je deklarovaná míra blízkosti v současné době nepatrně nižší než jak byla zaznamenána v minulosti.

Ve výzkumu jsme se dále všech respondentů zeptali, zda by si vybrali Českou republiku, pokud by měli možnost vybrat si zemi, ve které chtějí žít.⁹

Tabulka 7: Vybral by si ČR jako zemi, kde by chtěl žít? (%)

	XII/2001	XII/2005	XII/2007
rozhodně ano	40	37	34
spíše ano	35	39	39
spíše ne	14	13	14
rozhodně ne	4	3	4
neví	7	8	9
ANO/NE	75/18	76/16	73/18

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Z výsledku šetření vyplývá, že ČR by si jako zemi, kde chce žít, v případě možnosti zvolily asi tři čtvrtiny (73 %) dotázaných občanů, zatímco necelá pětina (18 %) by si ji nevybrala, což je obdobný výsledek, jaký zaznamenala předchozí šetření z let 2001 a 2005.

Mezi těmi, kdo by si ČR za svou zemi při možnosti volit spíše či rozhodně nevybrali, se ve zvýšené míře mladší lidé ve věku do 30 let, dotázaní se špatnou životní úrovní, a ti, kdo nejsou hrdí na svoji příslušnost k ČR.

Nakonec ještě šetření zjišťovalo, jak by se lidé rozhodli v případě, kdyby se Česká republika ocitla ve vojenském ohrožení, a oni by měli možnost dobrovolně se přihlásit k účasti na její obraně.¹⁰

Tabulka 8: Přihlásil by se dobrovolně k účasti na obraně ČR?

	XI/2004	XII/2005	X/2007
rozhodně by se přihlásil	8	12	9
spíše by se přihlásil	24	25	25
spíše by se nepřihlásil	25	20	24
rozhodně by se nepřihlásil	25	27	22
neví	18	16	20
PŘIHLÁSIL/NEPŘIHLÁSIL	32/50	37/47	34/46

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Jak ukazují výsledky v tabulce 8, necelá polovina (46 %) občanů by se podle vlastního vyjádření dobrovolně nepřihlásila k účasti na obraně České republiky, kdyby se naše země ocitla ve vojenském ohrožení. Naproti tomu přibližně třetina (34 %) oslovených tvrdila, že by se k účasti na obraně dobrovolně přihlásila,

⁹ Otázka: „Kdybyste měl možnost vybrat si zemi, ve které byste chtěl žít, vybral byste si Českou republiku?“

¹⁰ Otázka: „Kdyby se Česká republika ocitla ve vojenském ohrožení a Vy byste měl možnost dobrovolně se přihlásit k účasti na její obraně, jak byste se rozhodl? (viz graf 2)“

z toho 9 % rozhodně a rovná čtvrtina „spíše“. Zbývající pětina respondentů si nebyla jista, jak by se v takovém případě rozhodla.

Podrobnější analýza ukázala, že větší ochotu k dobrovolné účasti na obraně země v případě ohrožení vyjadřují muži, dotázaní s dobrou životní úrovní a lidé, kteří jsou hrdí na to, že jsou občany České republiky.